

## VI. Mednarodni kongres za družbeno varstvo

Beograd — Opatija, 22. — 28. maja 1961

Na VI. Mednarodnem kongresu za družbeno varstvo se je zbralo več kot 400 predstavnikov iz 22 držav. Kongres je sklicalo Mednarodno društvo za družbeno varstvo (Société internationale de Défense Sociale), ki si je po drugi svetovni vojni pridobilo med kriminologi mnogo pristašev in velik ugled.

Osnovna ideja gibanja, ki se je iz skromnega, leta 1947 ustanovljenega Nacionalnega centra za družbeno varstvo v Genovi, razvilo v močno mednarodno društvo, je zahteva po taki kriminalni politiki, ki naj bi ji bil namen predvsem resocializacija delinkventa. Iz tega izhaja tudi zahteva po individualizaciji kazenskih sankcij in postopka z delinkventi.

Kongresu je bila predložena v obravnavo enotna tema, in sicer, do kakšne stopnje je upravičeno razlikovanje v pravnem položaju in v postopku med mladoletnimi, mlajšimi polnoletnimi in polnoletnimi storilci kaznivih dejanj. Posamezni glavni referati so skušali podati čimbolj popolno sliko problema in so ga zato obravnavali z bio-psihološkega, sociološkega in pravnega stališča ter s stališča postopka z delinkventi.

Prvi glavni referent angleški profesor za forenzično psihiatrijo T. C. N. Gibbens, je obravnaval zastavljeni problem z biološkega in psihološkega stališča, ni pa mogel mimo ugotovitve, da so ta vprašanja ozko povezana s sociološko stranjo problema, pa tudi s problemom tretmana storilcev.

K temu aspektu obravnavane teme so sodelavci Inštituta za kriminologijo v Ljubljani predložili več referatov. Dr. M. Kobal je v svojem prispevku ocenil pomen somatskih ugotovitev za presojo dozorevanja mladih delinkventov. Dr. B. Cvetko, I. Lazar, V. Skalar in dr. J. Zlokarnik so v skupnem elaboratu podali elektroencefalografske in psihološke ugotovitve, do katerih so prišli z raziskavami delinkventne mladine v vzgoj-

nem poboljševalnem domu v Radečah V. Skalar je predložil še referat, v katerem je utemeljeval upravičenost različnega obravnavanja polnoletnih in mladoletnih delinkventov ter upravičenost različnega obravnavanja med mladoletniki samimi. Glavni referent se je večkrat oprl nanje, ko je opozoril na razliko v somatskih karakteristikah delinkventne mladine, kakor sta jih ugotovila zakonca Glueck v ZDA in dr. Kobal pri naši delinkventni mladini. Govoreč o vplivu ekonomskih sprememb na dozorevanje mladoletnikov se je glavni referent med drugim skliceval na ugotovitve v referatu Vinka Skalarja.

Prof. Gibbens je poudaril v svojem referatu zlasti, da predpostavlja biološka zrelost popolno konstitucionalno zrelost, to pa je po referentovem mnenju mogoče določiti šele pri približno 25 letih starosti. Vprašanje biološke in psihološke, pa tudi sociološke zrelosti, je zelo važno za pravnika, ker zakonodajalec na tej osnovi določa različen status in različno obravnavanje posameznih starostnih skupin. Problem pa nastaja ravno v tem, da je dozorevanje povsem individualen pojav, saj nastopa tudi pri posamezniku glede posameznih funkcij nesorazmerno in ga je zato zelo težko zajeti v zakonito določene kategorije, ki dele otroke od mladoletnikov, te od mlajših polnoletnikov in te zopet od polnoletnih storilcev kaznivih dejanj. Različni nacionalni referati, ki jih je v svojem poročilu navajal glavni referent, so poleg splošnih bioloških in psiholoških znakov zrelosti poudarjali tudi znake psiho-sociološke zrelosti, med njimi na primer šolanje, služitev vojaškega roka, poroka in podobno. Referent se je dotaknil tudi vprašanja bio-psihološke zrelosti v tretmanu storilcev in ugotovil, da bi moral biti tretman tak, da bi zagotovil kar najboljše pogoje za storilčevo dozorevanje. Današnji sistem izvrševanja kazni, to je sistem sankcij odvzema prostosti, pa po re-



ferentovem mnenju samo zavlačuje storilčvo dozorevanje.

Referat, ki je obravnaval sociološki aspekt kongresu zastavljene teme, je pripravil profesor za sociologijo na univerzi v Florenci F. Ferrarotti. Zaradi njegove odsotnosti ga je prebral profesor za sociologijo na univerzi v Filadelfiji M. E. Wolfgang.

K obravnavanju kongresne teme s tega aspekta sta sodelavca Inštituta za kriminologijo v Ljubljani dr. Vodopivec in dr. Skaberne predložila izčrpen referat. Glavni referent je poleg nekaterim drugim nacionalnim referatom posvetil temu poročilu, ki ga je štel za »najbolj sistematičen poskus dokazati nujnost razlikovanja v zakonitem položaju mladoletnih, mlajših polnoletnih in polnoletnih delinkventov«, posebno pozornost in ga je dokaj nadrobno analiziral.

Prof. Ferrarotti navaja v svojem poročilu sociološko klasifikacijo delinkventnega ponašanja, kakor jo je ugotovil ameriški sociolog Cohen. Po njegovem mnenju obstoji pet glavnih kriminogenih faktorjev: faktor družbene dezorganizacije, faktor delinkventne podkulture, faktor boja za uspeh, faktor konflikta kultur in faktor osebne neprilagojenosti. Ti faktorji se med seboj ne izključujejo, temveč se prej dopolnjujejo, kar ugotavljajo tudi posamezni nacionalni referati, ki so med drugim rabili za osnovo referatu glavnega referenta. Ta je odklonil kot vzročni faktor en sam faktor, bodisi da je to fiziološki, psihološki, sociološki faktor ali pa faktor okolja. Referent je postavil tudi zanimivo trditev, češ da mladoletnikova delinkventnost ne pomeni samo odgovornosti za posameznika, temveč za družbo kot tako. Vprašanje različnega obravnavanja različnih starostnih skupin je mogoče reševati le v družbenem kontekstu, kajti družbeni položaj doraščajočega določajo pravice in dolžnosti, ki mu jih družba zaupa oziroma nalaga. Če pa skušamo starost ločiti tudi po drugih kriterijih — psihološkem in sociološkem — in ne samo po starostnih kategorijah ter biološkem kriteriju, naletimo na pravi prepad med temi kategorijami. Referent je ugotovil, da je zaradi medsebojnega odnosa med družbo in delinkventom to, kar imenujemo krizo mladine, v resnici kriza celotne družbe, ker je ravnanje mladoletnikov le odsev njene lastne brezcilnosti. Mladoletni delinkvent ostaja kot socialni faktor za strokovnjake velika neznanka in njegovo ponašanje je po referentovem mnenju izraz potrebe po uporabi proti določeni družbi, toda ta uporaba se kaže v povsem nezreli obliki.

Kazenskopravno problematiko različnega obravnavanja mladoletnih, mlajših polno-

letnih delinkventov je v obširnem referatu obdelal profesor za kazensko pravo zagrebške pravne fakultete Bogdan Zlatarić. Po izčrpnem pravnozgodovinskem in primerjalnopravnem uvodu je kritično ocenil bistvo problema in odprl nekaj novih vprašanj, ki se ob njem zastavljajo. Potem ko je ugotovil, da so vsi zakonodajalci od antike naprej določali status delinkventa po njegovi starosti, ki so jo postavili fiksno kronološko, je referent podčrtal dejstvo, da se razlike v postopku z delinkventi manjšajo, ker sankcija izgublja svojo represivno in retributivno vsebino ter postaja bolj ali manj izrazito sredstvo za prevzgojo in readaptacijo. Dasi je priznal, da je razlikovanje po starosti umeten kriterij, pa je vendarle menil, da bi popolna individualizacija utegnila ogroziti nekatere osnovne zahteve današnje družbe, kot so zakonitost, varnost in enakopravnost državljanov, pravičnost itd. Referent se je zavzel za posebne starostne kategorije in pri tem kot take navedel mladoletne, mlajše polnoletne in polnoletne storilce kaznivih dejanj. Zagovarjal je takšen sistem sankcij, ki bi za mladoletne predvidel vzgojne ukrepe in posebne kazni, ki bi jih bilo mogoče izrekati samo njim. Nasprotoval pa je mnenju, da bi naj za mlajše polnoletne veljal milejši režim kot za polnoletne, in poudarjal, da je za to kategorijo treba najti ustreznejši in ne milejši režim kazenskih sankcij.

O problemih postopka z delinkventi glede na posamezne starostne skupine je v svojem referatu govoril Jean Pinatel, glavni tajnik Mednarodnega kriminološkega društva. V nasprotju s pogledi pravnikov je poudarjal, da z znanstvenega stališča razlikovanje med posameznimi kategorijami storilcev kaznivih dejanj glede na starost ni opravičeno. Z vidika praktične uporabe pa so modalitete in številne razlike povsem opravičljive. Referent je obravnaval predvsem možnost čimpopolnejše individualizacije, o kateri je dejal, da se pri mladoletnikih že dokaj uveljavlja z uporabo vzgojnih ukrepov. Ti so bolj gibki in bolj prilagodljivi od tradicionalnih kazni, ki se v humanizirani obliki uporabljajo pri polnoletnih delinkventih. Pri kategoriji mlajših polnoletnih pa se težnja po individualizaciji tretmana laže in hitreje uveljavlja. Ko je govoril o bistvu tretmana, je referent poudarjal, da je treba upoštevati dejstvo, da prehaja človekova osebnost v psihološkem in fiziološkem pogledu v procesu življenja različne stadije. Zato je treba opraviti splošnozdravniške, psihiatrične in psihološke preglede ter socialno anketo (examen médico — psychologique et social), če hočemo tretman čimbolj prilagoditi tistemu, ki mu je namenjen. Ti pregledi morajo obsegati poleg



diagnoze tudi prognozo za delinkventovo resocializacijo in ponašanje. Na koncu poročila se je referent zavzel za enotno urejen sistem kazenskih sankcij za vse tri kategorije delinkventov, ki jih je nakazovala tema kongresa, hkrati pa tudi za to, da naj se pri izvrševanju kazenskih sankcij upošteva potreba po različnem tretmanu glede na delinkventovo resnično starost in njegovo biološko, psihološko in socialno zrelost. Izrazil je tudi prepričanje, da bi tak način izvrševanja kazenskih sankcij ne ogrožal osnovnih vrednot civilizirane družbe, kar so poudarjali zlasti pravniki, temveč bi jim dal novo vsebino.

Delo kongresa je potekalo tako, da je vsakemu posameznemu referatu sledila razprava. Prispevke diskutantov, bi, ne glede na to, na kateri izmed obravnavanih aspektov so se nanašali, lahko razdelili na take, ki so obravnavali temo s povsem načelnega vidika in take, ki so bili zgolj informativni, kot je na kongresu ugotovil prof. Zlatarič. Zadnji so se omejili na poročilo o kakšni raziskavi, katere namen je bil tako ali drugače povezan z obravnavano temo, ali pa so poročali o stanju mladinske delinkvence v diskutantovi državi in o metodah ter sredstvih, ki jih v boju proti njej uporabljajo.

Razprava, zlasti prispevki tistih diskutantov, ki so se problema dotaknili načelno, je prešla okvir kongresne teme in se je nujno osredotočila na vprašanje odprave posameznih starostnih kategorij delinkventov, na vprašanje popolne individualizacije tako kazenskih sankcij kot tretmana, v zvezi s tem pa tudi na družbeni aspekt kriminalitete in na vpliv javnega mnenja na takšno obravnavanje delinkventov.

Med prispevki, ki so obravnavali problem z načelnega stališča, so se takoj ob prvem referatu o bio-psihološkem aspektu pokazale precejšnje razlike v stališčih posameznih predstavnikov gibanja za družbeno varstvo. Italijanska predstavnika prof. Di Tullio in prof. Gramatica sta dokaj odločno zastopala mnenje, da razlike v tretmanu posameznih kategorij niso upravičene, ker je za vsakega izmed njih — ne glede na starost — potrebna popolna individualizacija kazenskih sankcij in seveda zlasti še tretmana. Pri tem je posebno prof. Gramatica izhajal s stališča, da sta samo tako zagotovljena varstvo in resocializacija posameznika, s tem pa je varovana tudi družba, ki je samo skup posameznikov. Takšen, izrazito individualističen pogled na problem delinkvence nasploh pušča povsem ob strani vprašanje delinkvence kot družbenega problema. Med posameznimi predstavniki gibanja za družbeno varstvo so zavzeli manj ekstremna stališča predvsem francoski zastopniki, med njimi tudi idejni vodja gi-

banja Marc Ancel, ki je to poudaril v končnem poročilu kongresa.

V razpravi so se pokazale tudi velike razlike med gledanji psihologov in psihiatrov na eni strani ter pravnikov in nekaterih sociologov na drugi. Medtem ko so eni z bio-psihološkimi in sociološkimi argumenti zagovarjali odpravo starostnih skupin in njim ustreznih razlik v tretmanu z delinkventi, so drugi dvomili o možnosti popolne individualizacije, ki bi se mogla spremeniti tudi v precejšnje brezpravje za delinkventa, pa tudi v brezpravje za druge državljane.

Posamezni diskutanti so se strinjali s tem, da je uvedba kategorije mlajših polnoletnikov glede na to, da v današnjem položaju v zakonodaji še ni mogoče odpraviti starostnih meja, upravičena in potrebna ter jo narekujejo faktorji biološke in psihološke narave prav tako kot faktorji sociološke narave.

Zlasti velika je bila na kongresu udeležba jugoslovanskih strokovnjakov, ki so tudi zelo aktivno sodelovali v posameznih razpravah. Mnogo diskutantov, predvsem psihologov, je poročalo o mladinski delinkvenci in delinkvenci mlajših polnoletnikov pri nas in o metodah ter sredstvih, s katerimi skušamo doseči individualizacijo kazenskih sankcij. Sodelavci pravne fakultete in Inštituta za kriminologijo v Ljubljani, ki so sodelovali v razpravi, so se problema dotaknili predvsem z načelnih vidikov. Dr. K. Vodopivec in prof. dr. L. Bavcon sta sodelovala v razpravi o sociološkem aspektu zastavljene teme prof. dr. P. Kobe pa v razpravi o njenem pravnem aspektu. Dr. Vodopivčeva je skušala pokazati, da je treba pogoje prevzgoje v ustanovah zaprtega tipa prilagoditi splošnim družbenim pogojem življenja. Med take štejejo zlasti družina, šola in zaposlitev. Profesorja dr. Bavcon in dr. Kobe sta opozorila na to, da kriminaliteta ni samo individualen, temveč predvsem družben pojav. Po njunem mnenju zato ni mogoča borba proti kriminaliteti samo z resocializacijo delinkventa, ima za posledico — vsaj teoretično — popolno izenačenje statusa mladoletnih, mlajših polnoletnih in polnoletnih delinkventov s pogojem, da se postopek in sankcije povsem individualizirajo. Takšno popolno individualizacijo pa bi bilo težko vskladiti z načelom zakonitosti in varstva človekovih pravic ter z drugimi zahtevami sodobne družbe.

Kongres je svoje delo zaključil z resolucijo, v kateri izraža prepričanje, da je treba uvesti za kategorijo tistih delinkventov, ki niso več mladoletniki, a še niso dopolnili 25 let, poseben zakonit status. Ta sklep sta narekovali želja, da bi se s tem omogočila večja individualizacija kazenskih sankcij, in



ugotovitev, da zastavlja ta kategorija delinkventov posebne probleme. Po mnenju kongresa je priporočilo za uvedbo omenjene kategorije utemeljeno tudi zato, ker nekateri organi kazenskega pravosodja v praksi že uporabljajo zoper take delinkvente njim primerne ukrepe. Za delinkvente te starosti predlaga resolucija uvedbo posebnih sankcij, ki naj se izrekajo po temeljiti analizi delinkventove osebnosti in njegovega okolja, izrekajo pa naj jih specializirani sodniki. Kongres je končno priporočil, naj bi se medna-

rodno sodelovanje zlasti glede tega problema poglobilo in naj bi se poglobili tudi teoretični in praktični napor za doseg čimbolj individualiziranega postopka z mlajšimi polnoletnimi delinkventi.

Organizator kongresa, Udruženje pravni-ka Jugoslavije, je priredil tudi ogled kazenskega poplajševalnega doma na Rabu (na Golem otoku), ki sprejema predvsem obsojence iz kategorije mlajših polnoletnikov.

Alenka Šelih

The article is a report from VI<sup>th</sup> International Congress of Social Defense that was held in Belgrade from 22—28 May 1961 and dealt with the problem to what extent differences in legislation and treatment of minor, junior adult, and adult delinquent persons are justified.

The article gives a short survey of the general reports given by prof. T. C. N. Gibbens (biopsychological aspect), prof. Ferarrotti (sociological aspect), prof. B. Zlatarić (legal aspect), and J. Pinatel (treatment).

Sledijo poročila, ki so jih pripravili in predložili kongresu sodelavci Inštituta za kriminologijo v Ljubljani: **dr. Katja Vodopivec** — **dr. Bronislav Skaberne**, »Do katere mere so upravičene razlike v zakonodaji in obravnavanju mladoletnih, mlajših polnoletnih in odraslih delinkventnih oseb (Sociološki vidiki)«; **dr. Miloš Kobal**, »Pomen somatičnih ugotovitev za oceno dozorevanja mladih delinkventov«; **Vinko Skalar**, »Upravičenost različnega ravnanja z mladoletnimi delinkventi«; **dr. Cvetko** — **dr. Zlokarnik** — **Ivan Lazar**, »Elektroencefalografske in psihološke ugotovitve pri delinkventni mladini«. Na koncu priobčujemo še prispevke slovenskih udeležencev k razpravi na kongresu in sicer dr. Ljuba Bavcona, dr. Petra Kobeta in dr. Katje Vodopivec.

The following articles by K. Vodopivec and B. Skaberne dealing with the sociological aspect of the problem, M. Kobal »Valuation of Somatic Findings for the Assessment of the Juvenile Delinquents' Maturation«, V. Skalar »The Justification of Different Treatment of Juvenile Delinquents«, I. Lazar, J. Zlokarnik, B. Cvetko »Some Electroencephalographical and Psychological Data concerning Juvenile Delinquent Youth«, are papers prepared for the Congress by collaborators of the Institute for Criminology in Ljubljana.